

N:o 78.

Af herr **E. G. H. Åkerlund**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upplåtande af nödig skog och betesmark för jordbrukslägenheter, hvilka inom Norrland och Dalarne bildas af inägojord från skogsaktiebolag tillhöriga fastigheter.

Visserligen torde en stor del af Sveriges folk hafva svårt att fatta det lämpliga uti att »slå så hårdt på trumman», som man på vissa håll nu gör, för våra nordliga provinser förvandling till jordbruksland, ehuru jordbruket där uppe vida osäkrare lämnar skälig utkomst än i Sveriges mellersta och södra delar, hvarest ännu, såväl å kronans och boställens ägor som annars, betydliga vidder af god odlingsmark ännu ligga obrutna; men trots detta må villigt medgifvas det välbetänkta däri att äfven söka bereda befolkningen i Norrland och Dalarne tillfällen att, om den så önskar, inom hembygden kunna förvärfva den själfständiga ställning, ägandet af jordbruk bereder. Det är ock med all rätt man framhållit nödvändigheten att för ernående af detta syfte tillhandahålla de ifrågasatta nybyggarna inom dessa provinser ej allenast inägojord, utan jämväl erforderlig skog och betesmark.

Jag vågar dock hålla före, att de åtgärder, som för detta ändamåls vinnande föreslagits, icke varit lyckligt funna, allraminst då man genom undantagslagar vill ålägga skogsbolagen inom ifrågavarande landsändar — hvilka likväl med statsmakternas goda minne förvärfvat sina egendomar — att afstå betydliga skogsarealer såsom villkor för att få afyttra sin inägojord eller att i annat fall bruka denna jord under polisuppsikt, för så vidt de icke kunna eller vilja utarrendera densamma på

säkerligen förlustbringande villkor, under det en mängd jordägande aktiebolag inom öfriga delar af landet — af hvilka åtskilliga därtill besitta stora områden rekognitionsskogar, utan att ens fullgöra de små prestanda, som utgjorde villkoren för deras upplåtande från staten — icke i någon mån skulle komma att beröras af lagstiftningen i fråga, änskönt åtminstone de aktiebolag, hvilka inom våra folkrikaste bygder slå under sig jordområden, säkerligen inom en nära framtid skola finnas vida hinderligare för en sund utveckling än skogsbolagen i Norrland och Dalarne.

Beklagligt är för visso, att stora delar af vårt land fått och ännu få förvärfvas och besittas af kosmopolitiska konsortier, men skall de stora jordägande aktiebolagens välde här i landet stäckas, så bör väl detta ske genom förbud för aktiebolag att förvärfva större jordområden och genom beskattning af de fördelar, som äro dem förunnade framför enskilda jordägare, men ingalunda genom att förneka dessa bolag rätt att handla med och häfda sina egendomar i likhet med landets öfriga jordägare; detta så mycket mindre, som Riksdagen, trots gjorda framställningar därom, icke velat vara med om att förhindra aktiebolag att förvärfva svensk jordegendom eller att på dem tillämpa gällande författning, att utländsk undersåte icke utan Kungl. Maj:ts begifvande äger besitta svensk fast egendom.

Jag vågar ock uttrycka den meningen, att man af de ifrågasatta s. k. norrlandslagarna icke bör förvänta någon synnerligen märkbar effekt i fråga om inskränkning af »bolagsväldet». Hvad häfdelagen vidkommer, skulle densamma blifva temligen obehöflig för sitt ändamål att ersätta en expropriationslag, därest, såsom det uppgifves, skogsbolagen i allmänhet skulle finnas mycket villiga att afstå dem tillhöriga inägor, blott de själfva därvid ej nödgades tillsläppa utägor, utan detta blefve statens sak. Men i alla händelser synes det mig ingalunda lämpligt att för Norrland och Dalarne stifta en lag, hvilken, en gång kommen till stånd, ganska snart skulle utsträckas att gälla för hela landet, för att på ett ypperligt sätt anvisa vägen för dem, hvilka i frihetens namn, men väl mest för egen vinning, söka få landets alla näringar under sitt förmynderskap. Härtill kommer, att denna lag förvisso i mångt och mycket skulle blifva en lag endast på papperet, eftersom ju ingen norm kunde uppställas för jordens bättre eller sämre häfd inom områden af den utsträckning som de norrländska länens med deras mångskiftande naturförhållanden, hvadan följaktligen de personliga tyckena hos den tillärnade jordbrukspolisens medlemmar, för hvilkas duglighet och

praktiska omdömesförmåga ingen vidare garanti gifves, uteslutande skulle blifva afgörande.

I fråga om samtliga de föreslagna »norrlandslagarnas» effektivitet torde man ock hafva rätt att hysa starka tvifvelsmål, då väl hädanefter — som understundom hittills — internationella hänsyn skulle mana till en ytterst varsam tillämpning af lagarna i fråga gent emot de bolag, hvilkas intressenter till någon större del utgjordes af utlänningar, hvaraf ock måste följa enahanda behandling af uteslutande svenska bolag, eftersom väl äfven här lagen bör gälla lika för alla, som af den beröras.

Därest sådana undantagslagar, som de för Norrland och Dalarne vid 1907 års riksdag föreslagna af statsmakterna antoges, skulle det för visso icke heller dröja länge, förrän de uti jordbruks- och landtmannaförhållanden i allmänhet praktiskt oförfarna personer, hvilka slagit sig på att lösa den s. k. »jordfrågan», äfven skulle göra allt, hvad de förmådde, för att dessa lagar så snart som möjligt måtte komma att efterföljas af andra liknande, i syfte att öfver hufvud inskränka och kränka den privata ägande- och brukningsrätt till jordegendom, hvarpå vårt folk i gemen och ej minst landets småbrukare med rätta sätta så stort värde, vida utöfver hvad som vore erforderligt för att hindra uppkomsten af alltför stora egendomar.

En gifven följd af den omhandlade lagens genomförande vore dock den, att vår för normala förhållanden redan nu oerhörda budget än mera skulle svälla ut för uppehållande af en skara tjänstemän, hvilka med all rätt skulle ställa sina pretentioner höga, då ju icke allenast omutlig redbarhet utan äfven goda ekonomiska förhållanden, praktisk erfarenhet och synnerlig moderation måste vara till finnandes hos de personer, hvilka blefve tillsatta för att öfvervaka efterlefnaden af förordningar, riktade mot storkapitalistiska konsortier, af hvilka åtminstone en god del öfverallt i världen plägat ådagalägga en förvånande skicklighet att vid kinkiga förhållanden reda sig »ur knipan».

Emellertid kunde det ju finnas nödigt att åtminstone pröfva, huru en lagstiftning sådan som den föreslagna skulle slå ut, därest ingen annan lämplig utväg stode till buds för ernående af det med den afsedda syftet; men jag vågar hålla före, att man handlade vida betänksammare och rättfärdigare och hade på samma gång utsikt att hastigare kunna komma till målet, därest man dessförinnan toge i öfvervägande, huruvida icke staten själf, utan större svårigheter och kostnader, kunde tillgodose den själfständiga jordbrukarebefolkning, vi önska å nyo se uppkomma inom bolagens ägovälden i Norrland och Dalarne, med dess behof af skog och betesmark på skäligena villkor, samt under förutsätt-

ning att skog och inägor ej vidare åtskildes eller försåldes till bolag, och att den upplåtne skogen väl vårdades samt ställdes under statens uppsikt.

Att direkt från statens domäner afsöndra skogslotter med lämplig belägenhet för den inägojord, bolagen kunde afhända sig, kunde naturligtvis endast i undantagsfall ifrågakomma; men jag är öfvertygad därom, att, där så ej kunde ske, dessa bolag, hällre än att utsätta sig för obehaget af sådana lagar som de ifrågavarande, skulle finnas villiga att vid försäljning af inägojord afstå jämväl för dennas själfständiga brukning erforderlig skog och betesmark, blott staten å andra håll lämnade dem åter skog och mark till enahanda värden.

Några större svårigheter för sådana ägobyten mellan staten och skogsbolagen vore väl i allmänhet ej att befara, då nog de allra flesta skogsbolag i Norrland och Dalarne hafva ägor, hvilka på någon punkt beröra statens.

Möjligen kunde väl åtskilliga formella svårigheter yppa sig för frågans lösning på sätt, jag här föreslår, eftersom utmark till lägenheterna skulle komma att upplåtas af *en* ägare och inägorna af *en annan*; men, därest vid de föreslagna uppgörelserna med bolagen den öfverenskommelsen träffades, att såväl dessa som staten skulle äga lika förmånsrätt för ogulden köpeskilling uti lägenheternas samtliga ägor, vore väl näppeligen några större förluster för staten att befara, för så vidt icke oskäligt högt pris betingats för inägojorden, i hvilket fall det dock för visso icke skulle gagna, om staten på *något* sätt trädde hjälpande emellan.

Genom vidtagande af här ifrågasatta åtgärder skulle ju visserligen staten få vidkännas kostnader för värderingen ägobyten m. m. samt jämväl gå i mistning af en del skog och skogsmark, men en för vederbörande nybyggare god och snar lösning af åtminstone en synnerligen viktig punkt uti den i våra dagar så brännande norrlandsfrågan torde vara värd uppoftningar, hvilka dock ej torde blifva särdeles kännbara, eftersom alla likvider för den från staten sålda skogsmarken naturligtvis skulle tillfalla statsverket, och därjämte skogstillgångarna å samma mark för framtiden blifva betryggade.

På grund af hvad jag här ofvan anfört, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen uti skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida de jordbrukslägenheter, hvilka kunna bildas inom

Norrland och Dalarne genom försäljning af hufvudsakligen inägojord från skogsaktiebolag tillhöriga egendomar, i allmänhet skulle kunna tillgodoses med nödig skog och betesmark genom statens försorg, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill en sådan utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 16 januari 1908.

E. Åkerlund.
